

СЕКЦІЯ 1.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Латковська Т.А.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ФІНАНСОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО В КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНИХ РЕФОРМ

Перехід держави до нового етапу розвитку, що охоплює широке коло соціально-економічних і політичних напрямків діяльності як держави, так і органів місцевого самоврядування, зумовив необхідність формування адекватного правового регулювання оновлених суспільних відносин з урахуванням намічених перспектив розвитку країни. Цей процес проходить в умовах проведення державних реформ, в умовах формування ринкової економіки та механізму її регулювання, оновлення сформованих нових відносин, вдосконалення місцевого самоврядування, а також розвитку взаємовідносин держави з країнами світу.

Все це по-особливому позначається і на галузі фінансового права, роль якої, в порівнянні з попереднім періодом економіки, помітно зросла при значному розширенні кола регульованих цією галуззю суспільних відносин та збільшенням обсягу нормативно-правових актів. Тож, поступово виникли питання удосконалення фінансово-правових норм, їх структурування, адже в цьому напрямку були вирішені не всі завдання.

Зрозуміло також, що сьогодні реалізація намічених програмних заходів вимагає відповідної правової основи, вдосконалення та оновлення чинного фінансового законодавства, яке пройшло складний шлях свого становлення та розвитку.

Л. К. Воронова підкреслює, що система фінансового законодавства представлена ієрархічною сукупністю законів і нормативно-правових актів з фінансових питань [1, с. 441]. Після Конституції України вертикальна система фінансового законодавства включає закони України з фінансових питань. У першу чергу, до них належать ті, які відповідно до статті 92 Конституції України встановлюють Державний бюджет України; бюджетну систему України; систему оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи. Велика українська юридична енциклопедія визначає фінансове законодавство як сукупність нормативно-правових актів, що містять норми фінансового права [2, с. 570].

Відмітимо, що нормативно-правових актів, які регулюють фінансові відносини в галузі бюджетної та податкової діяльності, було завжди значно більше, ніж цивільно-правових і кримінально-правових актів [1, с. 442-443]. Вчені підкреслюють, що немає поки що Фінансового кодексу як надійної основи для безспірного визначення дуже потрібної правової бази як для держави, так і для кожної юридичної та фізичної особи. Про Фінансовий кодекс зазначав і відомий теоретик фінансового права Ю.А. Ровинський. Науковці зауважують, що поки це неможливо, адже величезна кількість фінансових (майнових і грошових) відносин охоплюють цілі сфери діяльності і суспільного життя. Нормативні акти, які регулюють ці відносини, акумулюють за своєю тематичною і цільовою ознакою різноманітний правовий матеріал, який розрізняється не тільки за предметом правового регулювання, але й за методом регулювання та правовим режимом. Однак для удосконалення

конкретних діючих норм фінансового права або введення нових, доцільно звернутися і до тих напрямків, одним з яких є не тільки розвиток або уточнення сутності окремих фінансово-правових норм, число яких становить величезний масив, але й процесу кодифікації та безпосередньо вмісту кодифікованих актів, спрямованих на регулювання суспільних фінансових відносин.

У формуванні фінансового законодавства сьогодні виключно важливим слід визнати прийняття Бюджетного та Податкового кодексів, що безумовно стало важливим кроком на шляху до удосконалення формування фінансового права та його основного джерела – законодавства, що має важливе значення для правозастосовчої діяльності в сфері розподілу і використання бюджетних доходів по всіх рівнях бюджетної системи та конкретизації системи податкових доходів.

В умовах проведення державних реформ, а за часів незалежності Україна стала на складний шлях системних перетворень, актуальними питаннями є реалізація нових соціально-економічних, екологічних, політико-безпекових, культурних та інших завдань суспільного значення, які постали перед державою, що, у свою чергу, вимагає адекватного забезпечення майбутніх витрат доходами бюджетної системи.

Важлива роль в результатах названої діяльності багато в чому залежить від якості фінансово-правового регулювання як формування фінансових ресурсів, так і їх використання.

Держава взяла стратегічний курс на європейську інтеграцію, тож новітня політика країни повинна полягати не тільки у виробленні таких державних концепцій, стратегій і програм, які б сприяли європейській інтеграції України з урахуванням існуючих викликів сьогодення, але й розробки фінансового законодавства, яке закладало би соціальну справедливість та рівні для всіх можливості користування відповідними благами держави, з формуванням конкретних гарантій соціального і правового порядку.

Досконалість фінансового законодавства в країні можна оцінити за такими показниками, як: якість життя; рівень злочинності; ступінь розшарування громадян (співвідношення доходів багатих і бідних).

З вищезазначеного можна зробити висновок, що найважливішим принципом у формуванні права в державі повинна бути справедливість законів. Несправедливі закони дотримуватися будуть далеко не всіма, що може привести до провалу правової галузі держави і повного хаосу.

Останнім часом в Україні сформувалася тенденція звуження обсягу існуючих соціальних прав особи у зв'язку з тим, що законодавець керується фінансово-економічними можливостями держави та намагається зберегти справедливий баланс між інтересами людини, суспільства та держави.

Конституційний Суд України 22 травня 2018 року ухвалив Рішення, відповідно до якого Верховна Рада України виходячи з існуючих фінансово-економічних можливостей держави та з метою збереження справедливого балансу між інтересами особи та суспільства має змогу запроваджувати, змінювати, скасовувати або поновлювати пільги для ветеранів праці та осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною. Проте в законодавстві України немає визначення понять «фінансово-економічні можливості держави» та «справедливий баланс між інтересами особи та суспільства» [3].

Тож, Конституційний суд фактично надав право законодавцю обмежувати чи скасовувати соціальні пільги громадян, посилаючись на фінансово-економічні можливості держави без надання відповідних розрахунків та іншої доказової бази, яка підтверджувала би конкретну необхідність такого обмеження чи скасування.

Економічні проблеми, з якими зіткнулася світова економіка у 2020 році в зв'язку з поширенням коронавірусу, є унікальними і суттєво різними від попередніх рецесій світової економіки. Основною причиною зниження економічної активності в цьому році є введення в різних країнах обмежувальних заходів, покликаних уповільнити поширення коронавірусної інфекції і знизити навантаження на систему охорони здоров'я.

Без сумніву, не просто створити законодавство з проведення реформ фінансової системи в умовах знаходження світової економіки в критичному стані. Однак, процес формування на політичному просторі правової держави потребує пошуку оптимальних способів взаємодії інтересів як влади, так і

громадян, захищаючи та створюючи необхідні умови для життя своїх громадян.

Отримавши право представляти інтереси основної частини суспільства, держава часто використовує його для захисту власних корпоративних інтересів. Подолання сформованого розриву між інтересами суспільства в цілому і його окремими громадянами зокрема, з одного боку і державними інститутами, з іншого, можливо за допомогою створення правової держави, побудованої на розумному балансі цих інтересів.

Таким чином, стратегія інтеграції України до ЄС має забезпечити входження держави до європейського політико-правового, економічного, інформаційного, безпекового простору. Отримання на цій основі статусу повноправного членства в ЄС у середньостроковій перспективі повинно стати головним зовнішньополітичним пріоритетом стратегії формування та реалізації державної політики України в умовах сучасних викликів сьогодення, побудови справедливого фінансового законодавства.

Список використаних джерел:

1. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 2 : Публічно-правова доктрина України. Х. : Право, 2013. 864 с.
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 6 : Фінансове право. Харків : Право, 2020. 616 с.
3. Окрема думка судді Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na05d710-18#Text> (дата звернення 14.02.2021).